

УДК 339.9

DOI: 10.31359/2312-3427-2021-1-222

О.М. Яценко, д-р екон. наук, професор

yascenkoolgakneu@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4399-2217

Т.С. Тананайко, 2-й секретар, МЗС України

tetiana_tananaiko@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9579-8198

Л.П. Гальперіна, канд. екон. наук, професор

galperina@kneu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-2452-2853

Н. І. Гончаренко, канд. екон. наук, доцент

n.i.goncharenko@karazin.ua

ORCID: 0000-0003-4148-5369

О. Хорошун, здобувач ступеня доктора філософії (PhD)

horoshun95@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2484-0974

**Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьман, Україна**

ТОРГОВЕЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ У БАГАТОСТОРОННІЙ ТОРГОВЕЛЬНІЙ СИСТЕМІ

У статті охарактеризовані ключові тенденції міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами протягом двох останніх десятиліть, систематизовані та проаналізовані дані стосовно рівнів митних тарифних ставок, розподілу тарифних квот та ситуації з субсидуванням національних товаровиробників аграрної продукції.

Окрему увагу приділено перебігу багатосторонніх переговорів з питань торгівлі товарами сільського господарства: визначено ключові напрями таких переговорів у рамках Світової організації торгівлі (СОТ), основні неформальні угруповання, зокрема, Кернська група, що лобіюють ці питання на багатосторонніх майданчиках, таких як СОТ, ФАО, Всесвітній саміт з питань продовольчої безпеки, Саміт Групи двадцяти (G20). У роботі виокремлено ініціативи та програмні документи з питань забезпечення продовольчої безпеки, у тому числі з огляду на ситуацію, що склалася в світі у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19.

Метою роботи є детальна характеристика кількісних, тарифних та нетарифних аспектів міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами, аналіз перебігу та поточних ускладнень багатосторонніх торговельних переговорів з цього питання, зокрема, з огляду на необхідність вирішення проблеми продовольчої безпеки, а також розробка рекомендації стосовно підвищення результативності переговорного процесу.

Результатом дослідження стало визначення проблемних аспектів ходу багатосторонніх переговорів з питань торгівлі сільськогосподарською продукцією, зокрема зважаючи на вітальну необхідність забезпечення продовольчої безпеки, особливо країн, що розвиваються, та найменш розвинених країн, та рекомендацій щодо підвищення результативності переговорного процесу й вдосконалення чинних норм регулювання сільськогосподарської торгівлі.

Ключові слова: торгівля сільськогосподарськими товарами, продовольча безпека, СОТ, внутрішня підтримка національного товаровиробника, митний тариф, тарифна квота, субсидії, Кернська група.

Постановка проблеми. Вільна, відкрита та справедлива торгівля сільськогосподарськими товарами відіграє важливу роль у забезпеченні та підтримці глобальної продовольчої безпеки, адже в умовах сьогодення жодна економіка не може претендувати на повне самозабезпечення. Усі учасники багатосторонньої торговельної системи покладаються на міжнародну торгівлю в аспекті забезпечення основними компонентами раціону, а також на доступ до сировини, обладнання та послуг, які дозволяють виробляти безпечну та доступну їжу. Лише 17% країн виробляли більше калорій, ніж споживали у період 2005-2009 рр., і навіть ці країни покладалися на торгівлю, щоб забезпечити різноманітне та дієтичне харчування [1].

Міжнародна торгівля полегшує доступ до їжі під час місцевих виробничих потрясінь та з урахуванням сезонності виробництва, а також сприяє запобіганню внутрішньої нестачі. Вона ж спричиняє більш ефективний та стійкий розподіл факторів виробництва, таких як земельні та водні ресурси. За умов відкритого ринку сільськогосподарські ланцюги поставок можуть адаптуватися до випадкових та тимчасових викликів, про що йде мова у пункті 1.4 ініціативи країн-учасниць Кернської групи стосовно захисту глобальної продовольчої безпеки шляхом відкритої торгівлі [2].

За умов, коли країни реагують на виклики пандемії COVID-19, ризики, пов'язані з додатковими субсидіями, утилізацією субсидованих запасів (приватних чи державних) та іншими заходами, що спотворюють торгівлю, важко переоцінити. Виробники, які і без того перебувають під тиском зовнішніх факторів, ризикують потрапити в нежиттєздатне становище, а ланцюги поставок, які мають вирішальне значення для світової сільськогосподарської та продовольчої системи, можуть бути піддані ризику. Відповідно до пункту 1.5 ініціативи Кернської групи такі заходи країн підвищують рівень глобальної продовольчої небезпеки в результаті COVID-19.

Застосування експортних обмежень та подібних обмежувальних заходів щодо торгівлі сільськогосподарською продукцією, у тому числі продовольством, створює непередбачуване торговельне середовище, яке негативно впливає на доступність продуктів харчування та призводить до стрибків цін, збільшення нестабільності цін та до дефіциту важливих харчових продуктів. Прийняття багатьма країнами послідовних обмежувальних заходів щодо експорту для забезпечення власної продовольчої безпеки може призвести до широкомасштабної кризи продовольчої безпеки через порушення в глобальних ланцюгах поставок сільськогосподарської торгівлі. Наразі не всі учасники багатосторонньої торговельної системи усвідомлюють, що важливо уникати втрат продуктів харчування та відходів, спричинених порушеннями ланцюга поставок, які можуть посилити ризики продовольчої безпеки та економічні втрати. Крім того, ланцюги постачання основних сільськогосподарських ресурсів повинні залишатися відкритими, щоб забезпечити підтримку існуючого рівня виробництва, що також нереалізовано на практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з візією ФАО щодо сталого продовольства та сільського господарства [3], сталий розвиток є головною метою прогресу: "щоб бути стійким, сільське господарство повинно задовольняти потреби сучасних та майбутніх поколінь у своїх продуктах та послугах, одночасно забезпечуючи прибутковість, охорону навколишнього середовища та соціальну та економічну справедливість".

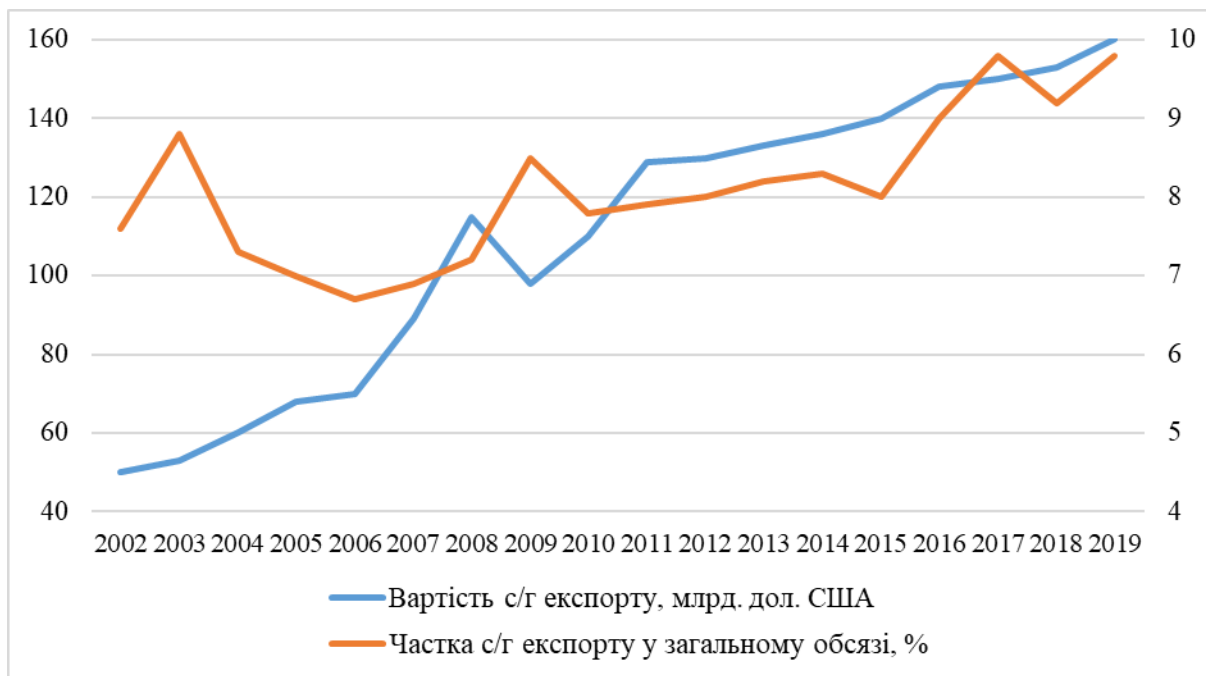
Ф.К. Маккензі та Дж. Вільямс, у своїй роботі, заявили, що "стійкість є точкою входу в розвиток сільського господарства" [4, с.221].

На думку Н. Васильєвої та Х. Джеймса, продовольча безпека є першочерговою, оскільки вона забезпечує "універсальне право людини, яке реалізується, коли всі люди мають фізичний та економічний доступ у

будь-який час до їжі в достатньому обсязі або засобів для її закупівлі, без будь-якої дискримінації" [5, с.77].

Формулювання цілей статті. Ціллю статті є детальна характеристика кількісних, тарифних та нетарифних аспектів міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами, аналіз перебігу та поточних ускладнень багатосторонніх торговельних переговорів з цього питання, зокрема, з огляду на необхідність вирішення проблеми продовольчої безпеки, а також розробка рекомендації стосовно підвищення результативності переговорного процесу.

Виклад основного матеріалу досліджень. Вартість торгівлі сільськогосподарською продукцією за останні 15 років зросла втричі: з 50 млрд дол. США у 2002 р. до близько 150 млрд дол. США у 2017 р. Водночас її частка в загальних обсягах світової торгівлі залишається низькою. У 2002 р. торгівля продовольчими товарами становила 7,6 % від усієї світової торгівлі товарами, а до 2016 р. вона зросла до 9 %. У 2019 р. експорт сільськогосподарських товарних позицій, до яких входять продукти харчування, рослинні та тваринні продукти, а також олії та жири, тютюн та напої, склав загалом близько 1,6 трлн. дол. США, або менше 10 % від загального обсягу міжнародної торгівлі товарами (рис. 1).

Рис. 1. Світова торгівля сільськогосподарськими товарами, 2002-2019 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [6;7].

Незважаючи на те, що торгівля сільськогосподарською продукцією є відносно невеликою за обсягами складовою світової торгівлі, її тренди й тенденції повністю відповідають загальносвітовим: обсяги торгівлі продовольчими товарами також зазнали падіння під час кризи в 2009 р. та в 2015-2016 рр. Зростання вартості торгівлі сільськогосподарською продукцією після 2009 р. відбувалося паралельно із зростанням торгівлі промисловими товарами. Однак вартість торговельних потоків обох товарних груп зазнала падіння, починаючи з 2014 р. На групу країн, що розвиваються припадає 40 % світової сільськогосподарської торгівлі, і така частка продовжує поступово зростати, за винятком деяких коливань протягом 2013-2014 рр.

З плином часу структура торгівлі сільськогосподарськими товарами також зазнала змін. Частка перероблених харчових продуктів зросла, тоді як необроблених залишається незмінною. Така тенденція є спільною для всіх груп країн незалежно від рівня доходів. Більша частина зростання сільськогосподарської торгівлі спричинена збільшенням обсягів торгівлі переробленою сільськогосподарською продукцією. Хоча темпи зростання зросли для обох товарних груп, темпи приросту торгівлі переробленими товарами вищі за торгівлю непереробленими. Перехід до більш високого ступеня переробки сільськогосподарської продукції свідчить про більшу спеціалізацію в процесі додавання вартості. Загалом, країни з меншою часткою перероблених сільськогосподарських продуктів у структурі експорту, як правило, мають низький дохід, тоді як країни з більшою часткою перероблених продуктів харчування є переважно країнами з високим та середнім рівнем доходів.

Частка країн, що розвиваються, у світовій торгівлі продуктами харчування швидко зростала з 2006 р., але останнім часом стала більш стабільною, переважно, через посилення застосування країнами нетарифних заходів регулювання обсягів торгівлі [8]. Країни, що розвиваються, поступово стали також великими імпортерами сільськогосподарської продукції. У 2015 р. ця група країн поглинула 35 % імпорту аграрної продукції та експортували аналогічну частку товарів.

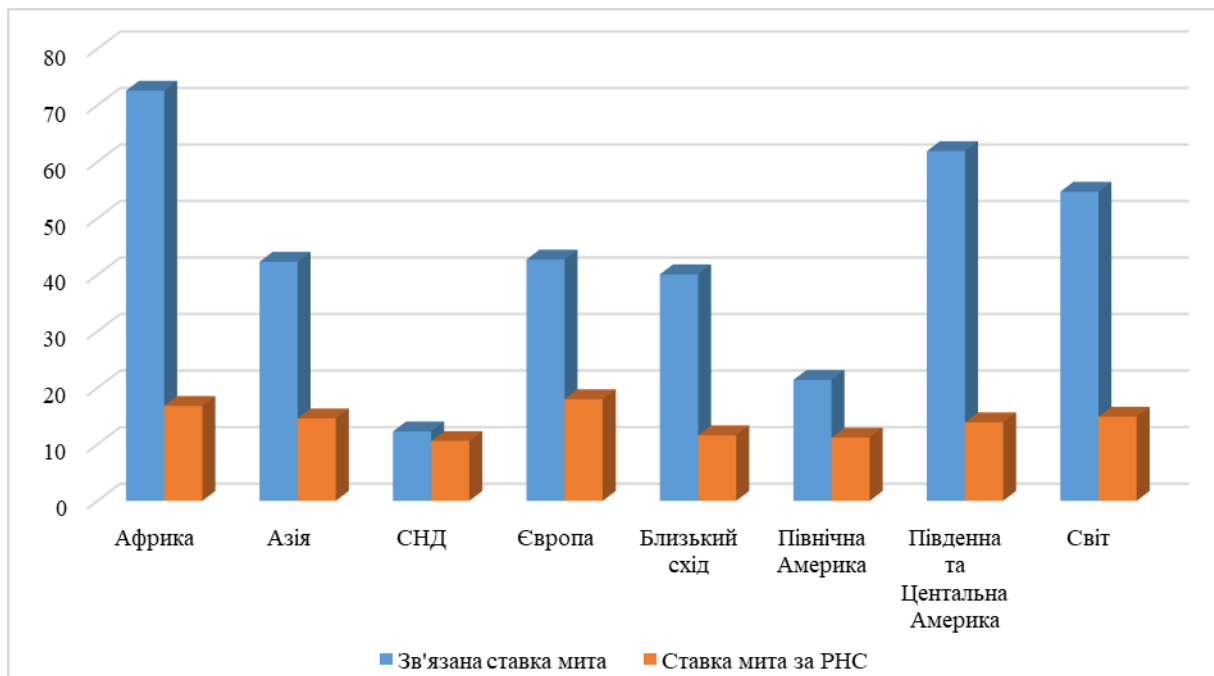
Хоча розвинені країни все ще домінують у світовому експорті продовольства, незважаючи на зменшення частки з 66 % у 2001 р. до 56 % у 2017 р., участь країн, що розвиваються, у забезпеченні продовольчої безпеки поступово посилюється. Частка економік країн Азії, що розвиваються, зросла з 16 до 22 % у період з 2001 по 2017 рр. Частка країн, що розвиваються, в Америці та Африці, за цей період незначно зросла. Аналогічна тенденція спостерігається для групи НРК (найменш

розвинених країн), частка яких у світовому експорті продовольства незначно зросла з 1,15 % до 1,54 % за аналогічний період.

Що ж до напрямів такої торгівлі, то обсяги торговельних продовольчих потоків у країнах, що розвиваються (за напрямом Південь-Південь), зросли з 15 % у 1995 р. до понад 25 % у 2015 р., тоді як обсяги продовольчої торгівлі з Півночі на Південь поступово зменшилися. Тим часом торгівля Південь-Північ та Північ-Північ також зазнала значного спаду.

Одним із занепокоєнь стосовно структури торгівлі цією групою товарів є концентрація експорту на вузькому асортименті продукції, переважно сировинних товарах. Такий показник особливо високий серед групи НРК, де середньозважена частка трьох провідних експортних товарів у загальному експорті товарів становить 76 % [9]. Відсутність диверсифікації викликає занепокоєння, оскільки країни залишаються під загрозою значного впливу цінових коливань.

Водночас не менш важливою умовою зростання обсягів та диверсифікації структури торгівлі сільськогосподарськими товарами є рівні тарифних ставок мита, визначених країнами та окремими митними територіями під час вступу до СОТ та прописаних у відповідних розкладах поступок членів (рис. 2).

Рис. 2. Ставки мита на торгівлі сільськогосподарськими товарами за регіонами світу в 2020 р., %

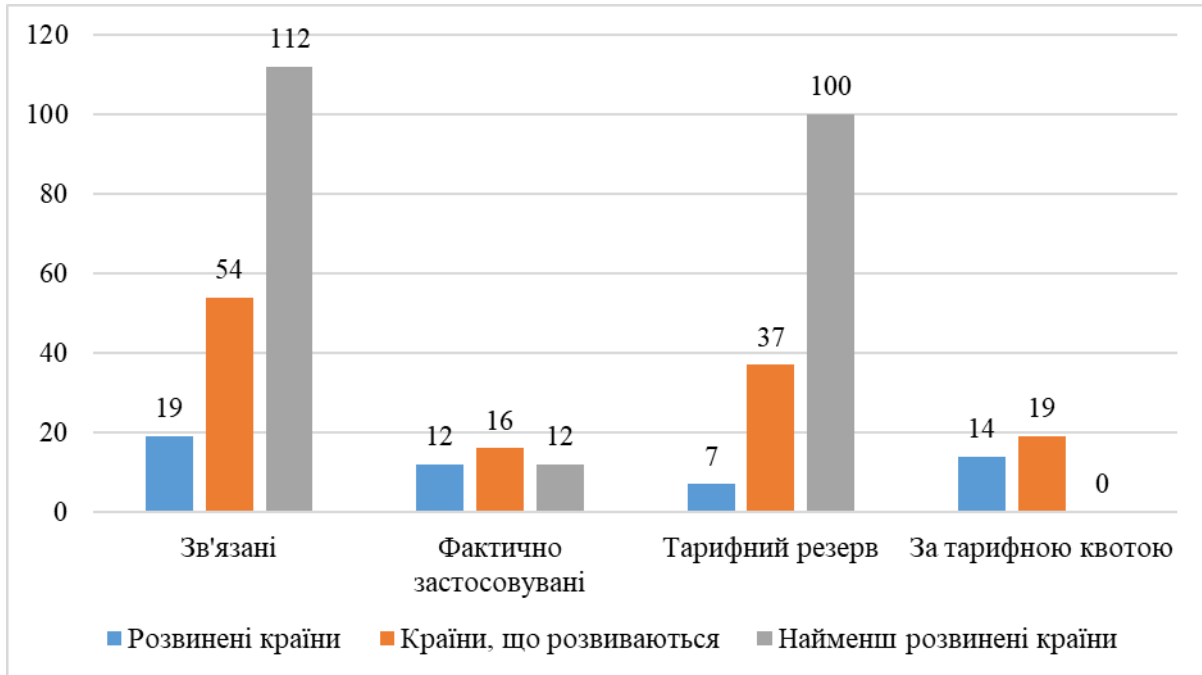
Джерело: складено автором на основі [10].

З рисунка стає очевидним, що абсолютно всі члени СОТ, незалежно від географічної приналежності та рівня економічного розвитку, зв'язали ставки мита (встановили максимально можливий граничний рівень ставки мита для сільськогосподарських товарів) на рівні значно вищому, ніж той, що фактично застосовується, залишивши при цьому для себе значний простір для зміни торговельної політики в цій сфері. Так, для країн Африки зв'язана ставка мита встановлена в середньому на рівні 72,6 %, Азії – 42,3 %, СНД – 12,3 %, Європи – 42,7 %, Близького Сходу – 40,1 %, Північної Америки – 21,4 %, країн Південної та Центральної Америки, а також Карибського басейну – аж 61,9 %. Середньосвітовий показник при цьому дорівнює 54,7 %. Найнижчий середній зв'язаний тариф спостерігається у країн СНД, що пояснюється тим, що саме ці країни приєдналися до СОТ уже після її створення, а тому в процесі дво- та багатосторонніх консультацій з усіма членами Організації, особливо розвиненими країнами, були змушені піти на значні поступки щодо відкриття доступу до вітчизняних ринків, а також суттєвого зменшення рівня внутрішньої підтримки національних товаровиробників.

На практиці ж наразі члени СОТ застосовують ставки мита за режимом найбільшого сприяння (РНС): країни Африки в середньому на рівні 16,8 %, Азії – 14,6 %, СНД – 10,6 %, Європи – 18,0 %, Близького Сходу – 11,6 %, Північної Америка – 11,2 %, Південної, Центральної Америки та Карибського басейну – 13,9 %. Середня ставка мита для сільськогосподарських товарів для всіх членів СОТ складає 14,9 %.

Іншим питанням вартим уваги, коли мова йде про торгівлю продовольчими товарами, є тарифні квоти. Члени СОТ зіткнулися з деякими проблемами з виконанням зобов'язань щодо тарифних квот. Основними сферами суперечок були методи адміністрування таких тарифних квот та рівень заповнення квот. Основними методами розподілу є "застосовувані тарифи", "first come, first served", "ліцензії на вимогу", "торги", "історичні імпортери", "імпорт, здійснений державними підприємствами", "групи виробників або асоціації" та деякі "інші" змішані або чітко не визначені методи [11].

Більшість тарифних квот адмініструються за методом "застосовуваних ставок" (де імпорт відповідної продукції дозволяється в країну в необмеженій кількості за тарифною ставкою, що міститься в межах квоти, або нижче (49 %), "ліцензії на вимогу" (24 %) та "first come, first served" (10 %). Деякі країни мають додаткові умови у зв'язку з основними методами адміністрування, такими як внутрішні вимоги до закупівлі або результати минулих торгів (рис. 2).

Рис. 3. Зв'язані та фактично застосовувані середньозважені тарифні ставки, а також ставки у межах тарифних квот у 2018 р., %

Джерело: побудовано авторами на основі [12].

За 12 років впровадження результатів переговорів Уругвайського раунду проста середня норма заповнення тарифних квот склала понад 60 %, однак цей показник зменшувався протягом наступних років і досяг мінімального рівня – 51 % у 2018 р. Мінімізація наслідків спотворення тарифними квотам торгівлі сільськогосподарською продукцією вимагатиме використання прозорих та неупереджених методів розподілу імпорتنих ліцензій [13]. Однак питання про те, чи існує певний метод, який би був достатньо прозорим та недискримінаційним, все ще обговорюється.

Іншим важливим питанням щодо тарифних квот є генерація та розподіл квотної ренти. Квотна рента існує, якщо внутрішня ціна визначається вищим позаквотним тарифом, а імпорт, що входить в квоту, оподатковується за нижчим внутрішньоквотним тарифом. Така рента може фіксуватися країною-експортером, що, наприклад, можливо, якщо квоти розподіляються на історичній основі, як, наприклад, імпорт цукру до Європейського Союзу. Частина ренти може бути отримана посередниками (як це має місце при експорті бананів з Європейського Союзу) або імпортер може взяти ренту, якщо квоти продаються під час торгів.

Що стосується перешкод у торгівлі сільськогосподарською продукцією, то існують бар'єри для доступу до ринку та викривлення торгівлі, спричинені такими заходами підтримки національного товаровиробника, як субсидії. Крім того, деякі країни, що розвиваються, стикаються з бар'єрами як у розвинених, так і в інших країнах, що розвиваються, у той час низка інших країн, що розвиваються, мають пільговий доступ до ключових ринків експорту. Світова організація торгівлі (СОТ) встановила правила торгівлі сільськогосподарськими товарами, зокрема в Угоді про сільське господарство [14], а також зважаючи на наявність низки занепокоєнь щодо невідповідності положень Угоди викликам сьогодення, визначила напрями для продовження реформ шляхом багатосторонніх переговорів у цьому секторі.

Питання торгівлі сільськогосподарськими товарами є одним з ключових на порядку денному поточного раунду багатосторонніх переговорів «Доха-Розвиток». У рамках СОТ, як і будь-якого масштабного майданчика для багатосторонніх переговорів, вагому роль у переговорах відіграють неформальні групи, які об'єднують зусилля з метою лобювання прийняття потрібного заінтересованим членам рішення (табл. 1):

1. Групи членів СОТ, що опікуються питаннями торгівлі сільськогосподарською продукцією

Група	Характеристика	Учасники
Кернська група	Складається з експортерів сільськогосподарської продукції, які лобюють лібералізацію торгівлі сільським господарством	Аргентина, Австралія, Болівія, Бразилія, Канада, Чилі, Колумбія, Коста, Ріка, Гватемала, Індонезія, Малайзія, Нова Зеландія, Пакистан, Парагвай, Перу, Філіппіни, ПАР, Таїланд, Уругвай
G-10	Коаліція країн, які лобюють сільське господарство, як різноманітне та особливе питання через наявність занепокоєнь неторговельного характеру	Китайський Тайбей, Корея, Ісландія, Ізраїль, Японія, Ліхтенштейн, Маврикій, Норвегія та Швейцарія
G-20	Коаліція членів, що розвиваються, наполягає на амбітних реформах сільського господарства в розвинених	Аргентина, Болівія, Бразилія, Чилі, Китай, Куба, Еквадор, Єгипет, Гватемала, Індія, Індонезія, Мексика, Нігерія, Пакистан, Парагвай, Перу,

	країнах з певною гнучкістю для країн, що розвиваються	Філіппіни, ПАР, Танзанія, Таїланд, Уругвай, Венесуела, Зімбабве
G-33 “Friends of Special Products”	Коаліція членів, що розвиваються, наполягає на пільгах для країн, що розвиваються, щодо обмеженого відкриття ринку сільського господарства	Антигуа і Барбуда, Барбадос, Беліз, Бенін, Болівія, Ботсвана, Китай, Конго, Кот-д’Івуар, Куба, Домініка, Домініканська Республіка, Сальвадор, Гренада, Гватемала, Гайана, Гаїті, Гондурас, Індія, Індонезія, Ямайка, Кенія, Корея, Маврикій, Мадагаскар, Монголія, Мозамбік, Нікарагуа, Нігерія, Пакистан, Панама, Перу, Філіппіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадини, Сенегал, Шрі-Ланка, Суринам, Танзанія, Тринідад і Тобаго, Туреччина, Уганда, Венесуела, Замбія, Зімбабве
G-90	Коаліція африканських країн, країн АСР та найменш розвинених країн НРК)	Ангола, Антигуа-Барбуда, Бангладеш, Барбадос, Беліз, Бенін, Ботсвана, Буркіна-Фасо, Бурунді, Камбоджа, Камерун, Центральноафриканська Республіка, Чад, Конго, Кот-д’Івуар, Куба, Демократична Республіка Конго, Джибуті, Домініка, Домініканська Республіка, Єгипет, Фіджі, Габон, Гана, Гренада, Гвінея (Конакри), Гвінея-Бісау, Гайана, Гаїті, Ямайка, Кенія, Лесото, Мадагаскар, Малаві, Мальдіви, Малі, Мавританія, Маврикій, Марокко, Мозамбік, М’янма, Намібія, Непал, Нігер, Нігерія, Папуа-Нова Гвінея, Руанда, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадини, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Соломонові острови, ПАР, Суринам, Свазіленд, Танзанія, Гамбія, Того, Тринідад & Тобаго, Туніс, Уганда, Замбія, Зімбабве

Джерело: складено автором на основі [15].

Визначальну роль в переговорному процесі щодо торговельних аспектів продовольчої безпеки займає саме Кернська група. Кернська група - це коаліція з 19 країн-експортерів сільськогосподарської продукції, на яких припадає понад 25 % світового експорту сільськогосподарських товарів, та одного спостерігача, які виступають за лібералізацію торгівлі сільськогосподарськими товарами в переговорах поточного раунду. Членами Групи є Аргентина, Австралія, Бразилія, Канада, Чилі, Колумбія, Коста-Ріка, Гватемала, Індонезія, Малайзія, Нова Зеландія, Пакистан, Парагвай, Перу, Філіппіни, Південна Африка, Таїланд, Уругвай та В'єтнам. Україна є спостерігачем у Групі.

З моменту створення Групи в 1986 р. її члени продовжують наполягати на лібералізації світової торгівлі сільськогосподарською продукцією. Ця мета об'єднує Групу через мовні, культурні та географічні межі. Група складається з розвинених країн та країн, що розвиваються, з шести континентів, і прагне домогтися вільної та справедливої торгівлі аграрною продукцією, що забезпечує реальні та стійкі вигоди для країн, що розвиваються.

Амбіції та загальні цілі Кернської групи для багатосторонніх переговорів з питань сільського господарства викладені у відповідній Візії (Cairns Group Vision Statement), яка окреслює цілі групи у ключових сферах реформи в торгівлі сільськогосподарською продукцією:

1. доступ до ринку – суттєве скорочення всіх тарифів (включаючи тарифні піки) та усунення ескалації тарифів;
2. внутрішня підтримка – усунення всіх внутрішніх субсидій, що спотворюють торгівлю;
3. експортна конкуренція – скасування експортних субсидій та встановлення чітких правил для запобігання уникненню зобов'язань щодо експортних субсидій [2].

Візія підтвердила підтримку Групою принципу надання спеціального та диференційованого режиму для країн, що розвиваються (включаючи найменш розвинені країни та малі держави, які залишаються невід'ємною частиною поточних переговорів у сфері сільського господарства в СОТ). Міністри країн-учасниць Кернської групи вважають, що правовий режим лібералізації має забезпечувати підтримку економічного розвитку, включаючи вимоги щодо технічної допомоги країнам, що розвиваються, та малим економікам.

Отже, Кернська група є гарним прикладом успішної розбудови коаліції в торговельній сфері. Діючи колективно, учасники угруповання

мають більший вплив на сільськогосподарські переговори, ніж будь-які окремі члени могли б мати самотійно.

Україна ініціювала консультації щодо приєднання до Кернської групи у 2009 р. У 2020 р. Україна приєдналася до Групи в якості спостерігача. Це стало першим кроком на шляху тіснішого взаємовигідного співробітництва з метою досягнення деяких спільних цілей [16]. Позиції України, як експортера сільськогосподарської продукції, та Кернської групи суттєво збігаються в рамках багатосторонніх переговорів та профільного Комітету СОР із сільського господарства.

Актуальні питання торгівлі сільськогосподарською продукцією та продовольчої безпеки в рамках поточного раунду багатосторонніх торговельних переговорів у рамках СОР можна систематизувати за кількома напрямками (табл. 2).

2. Напрями багатосторонніх переговорів з питань торгівлі сільськогосподарськими товарами в рамках СОР

Напрямок	Питання, що обговорюється
Скорочення внутрішньої підтримки національного товаровиробника, яка спотворює торгівлю	Встановлення єдиного всеохоплюючого ліміту на усі форми внутрішньої підтримки, що спотворюють торгівлю, який розраховується на основі відсотку від сукупної вартості виробленої сільськогосподарської продукції або фіксованого ліміту, вираженого у грошовій одиниці;
	Скасування сукупного виміру підтримки для розвинених країн як першочерговий крок для подальшого реформування внутрішньої підтримки;
	Скорочення на узгоджений відсоток кожного з елементів внутрішньої підтримки, що спотворює торгівлю, а саме: сукупного виміру підтримки, de-minimis та «синьої скриньки». Зниження може відбуватись поетапно, рівень, якого може визначатися на кожній Конференції міністрів;
	Обмеження продуктово-специфічної підтримки, а саме встановлення лімітів щодо підтримки окремих продуктів, щоб уникнути концентрації підтримки на певних продуктах і, відповідно, обмежити можливості для спотворення торгівлі.
Спеціальний захисний механізм (СЗМ – новий)	СЗМ дозволить країнам, що розвиваються, тимчасово збільшувати ставки ввізного мита на сільськогосподарські

інструмент, що пропонується)	<p>товари у разі зростання імпорту або падіння цін за певних умов без необхідності перевіряти шкоду для галузі та проводити переговори з заінтересованими членами СОТ</p> <p>Група країн G-33 активно наполягає на ухваленні рішення щодо СЗМ. Водночас, деякі члени СОТ, висловлюють особливу стурбованість з приводу можливого негативного впливу СЗМ як на їх експорт в цілому, так і на торгівлю між країнами зокрема. Ряд членів СОТ традиційно висловлюють занепокоєння запропонованим механізмом в частині недосконалості співвідношення положень про його застосування з чинними зв'язаними тарифними зобов'язаннями та зобов'язаннями в рамках угод про вільну торгівлю. Наголошується на необхідності комплексного розгляду пропозиції щодо СЗМ та реального покращення рівня доступу до ринків.</p>
Державні резерви для цілей продовольчої безпеки	<p>Представники групи G-33 систематично наголошують на необхідності ухвалення постійного рішення щодо створення державних резервів для забезпечення продовольчої безпеки;</p> <p>Ключова пропозиція групи країн G-33 полягає в тому, щоб виключити закупки продовольства, які здійснюються країнами, що розвиваються, за адміністративними цінами для створення запасів з метою забезпечення продовольчої безпеки для підтримки населення з низьким рівнем доходу та виробників з недостатніми ресурсами, із розрахунку внутрішньої підтримки, що спотворює торгівлю ("жовта скринька"). Тобто включити внутрішню підтримку, що спотворює торгівлю до "зеленої скриньки".</p> <p>Разом з цим, ряд членів СОТ вважає вказану пропозицію неприйнятною і такою, що загрожує дестабілізацією аграрних ринків та фактичним безлімітним використанням окремих інструментів внутрішньої підтримки (зокрема, механізму цінової підтримки) під виглядом заходів "зеленої скриньки".</p>

Джерело: складено авторами на основі [17].

Водночас, з огляду на ситуацію в світі, що склалася у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19, питання продовольчої безпеки стало

одним з найактуальніших у багатосторонньому переговорному процесі низки міжнародних організацій, зокрема, ФАО та СОТ. Так, питання міжнародної сільськогосподарської торгівлі для забезпечення глобальної продовольчої безпеки і викорінення бідності, стало ключовим на порядку денному Саміту продовольчих систем 2021 року [18]. Серед можливих рішень країнами-глобальними економічними лідерами пропонується усунення невинуватених бар'єрів для імпорту сільськогосподарської продукції, а також утриматися від впровадження обмежень щодо експорту.

Питання важливості торгівлі сільськогосподарськими товарами й продовольчої безпеки відображено в багатьох програмних документах та стратегіях розвитку, зобов'язання щодо виконання яких взяті не одним десятком країн світу.

Так, наприклад, зобов'язання країн-підписантів не вводити експортні обмеження або додаткові податки на продукти харчування та сільськогосподарську продукцію, придбану в некомерційних цілях, передбачені Всесвітньою продовольчою програмою [19] та пунктом 7 Ініціативи COVID-19: Захист глобальної продовольчої безпеки шляхом відкритої торгівлі [2], запропонованої Кернською групою.

Усунення невинуватених бар'єрів для імпорту в торгівлі сільськогосподарськими товарами, а також утримання від прийняття кількісних експортних обмежень, що не відповідають п. 2.а ст. XI ГАТТ [20] та ст. 12 Угоди СОТ про сільське господарство [14] та обмеження та зменшення усіх форм субсидій, що спотворюють торгівлю, мають стати головними векторами рішення продовольчої проблеми відповідно до Цілей сталого розвитку (ЦСР) № 2.б та №2.с [21]. До того ж більш вільна та добросовісна торгівля, заснована на багатосторонніх узгоджених правилах, передбачається ключовим фактором демократизації доступу до їжі та викорінення бідності, особливо для найбідніших районів світу

Виправлення та запобігання обмеженням та викривленням торгівлі на світових сільськогосподарських ринках, у тому числі шляхом паралельної ліквідації всіх форм сільськогосподарських експортних субсидій та всіх експортних заходів з рівноцінним ефектом, є однією з цілей згідно з Ціллю сталого розвитку № 2 («Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства») [21, 24]. Таким чином Порядком денним сталого розвитку до 2030 року визнано важливість цього заходу як трансформаційного рішення для досягнення ЦСР.

Світові товарні ринки знаходяться в сильній позиції у відповідь на кризу. Звіт про моніторинг ринку сільськогосподарських ринків (AMIS) [22, 23, 25] за квітень 2020 року виявив, що світові продовольчі ринки залишаються добре збалансованими, та зазначив, що запаси зернових сягнули третього найвищого рівня, встановивши рекорд попереднього сезону за рівнем експорту пшениці, кукурудзи, рису а сої було більш ніж достатньо для задоволення очікуваного попиту. Незалежно від того, деякі країни переоцінюють власну продовольчу безпеку у відповідь на COVID-19, а деякі країни вводять обмеження на експорт. Уроки попередніх криз навчили, що обмеження експорту збільшують продовольчу безпеку для вразливих верств населення. Найбідніші верстви населення світу, включаючи працівників сфери сільського господарства, понесли на собі тягар посилення експортних обмежень. У зв'язку з цим, було зроблено багато заяв на найвищому політичному рівні: домовленість лідерів Групи двадцяти (G20) про незапровадження обмежень на експорт продуктів харчування або надзвичайних податків на їжу, придбану для некомерційних гуманітарних цілей Всесвітньою продовольчою програмою.

Своєчасне та точне надання інформації щодо торговельних заходів, що стосуються сільськогосподарської та харчової продукції, рівнів виробництва, споживання та запасів, а також цін зменшує невизначеність і дозволяє урядам, трейдерам, споживачам і виробникам приймати обґрунтовані рішення.

У зв'язку з цим важливо зазначити, що недопущення застосування невиправданих обмежень експорту сільськогосподарської продукції можуть порушувати глобальні ланцюги постачання та впливати на продовольчу безпеку інших країн.

Таким чином, проаналізувавши тенденції розвитку питання забезпечення продовольчої безпеки під час пандемії, а також вивчивши пропозиції країн-глобальних економічних лідерів щодо можливих шляхів вирішення питання, вважаємо доцільним виокремити такі завдання, що стоять перед багатосторонньою торговельною системою та її учасниками:

1. забезпечити відкритість та нерозривність ланцюгів постачання з метою продовження належного функціонування міжнародних ринків торгівлі сільськогосподарською продукцією та ресурсами, що відіграє важливу роль у запобіганні нестачі продовольства та забезпеченні глобальної продовольчої безпеки;

2. утримуватись від створення внутрішніх запасів продовольства сільськогосподарської продукції, що традиційно експортується, з метою уникнення порушень або спотворень у міжнародній торгівлі;

3. не встановлювати обмежень на експорт сільськогосподарської продукції та утримуватись від запровадження необґрунтованих торговельних бар'єрів щодо сільськогосподарської та аграрної продукції, а також ключових ресурсів сільськогосподарського виробництва;

4. у випадку запровадження надзвичайних заходів щодо сільськогосподарської та аграрної продукції, призначених для боротьби з COVID-19, застосування таких заходів повинно бути цілеспрямованим, пропорційним, прозорим, тимчасовими, відповідати правилам угод СОТ, а також не створювати невиправданих бар'єрів для торгівлі чи порушувати глобальні ланцюги постачання;

5. якнайшвидшого інформування СОТ про будь-які заходи торгівлі, пов'язані з COVID-19, що впливають на сільськогосподарську та аграрну продукцію, включаючи надання необхідних наукових доказів відповідно до угод СОТ;

6. підтримати зусилля СОТ та інших міжнародних організацій щодо аналізу впливу COVID-19 на глобальну торгівлю та виробництво сільськогосподарської та аграрної продукції;

7. участь у діалозі з метою покращення рівня готовності та спроможності реагувати на регіональні чи міжнародні пандемії, включно з координацією на багатосторонньому рівні для зменшення кількості обмежень експорту сільськогосподарської продукції, зокрема в рамках СОТ та ФАО.

Висновки. Питання забезпечення вільної, відкритої та справедливої міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами є ключовим у контексті розв'язання проблеми продовольчої безпеки, яка тільки посилилась на тлі ситуації в світі, спричиненої поширенням пандемії COVID-19. На обсяги та ступінь диверсифікації такої торгівлі впливає низка факторів, серед яких можна виокремити надвисокі рівні тарифних ставок на торгівлю продовольчими товарами, відсутність чіткого регулювання розподілу тарифних квот, а також зростання кількості застосування учасниками багатосторонньої торговельної системи нетарифних заходів її регулювання, зокрема, субсидії національного товаровиробника, що спотворюють торгівлю.

У такій ситуації надзвичайну важливість має вирішення питання на багатосторонньому рівні – рівні профільних міжнародних організацій,

таких як СОТ та ФАО, в яких надзвичайну роль відіграють неформальні коаліції та угруповання. Для торговельних аспектів сільського господарства такою коаліцією є Кернська група, яка перманентно просуває ініціативи, спрямовані на спрощення доступу до аграрних ринків країн, а також сприяє мінімізації застосування країнами експортних субсидій.

Наразі до існуючих напрямів багатосторонніх переговорів щодо торгівлі сільськогосподарською продукцією у рамках СОТ (скорочення внутрішньої підтримки національного товаровиробника, яка спотворює торгівлю; запровадження спеціального захисного механізму (СЗМ); забезпечення державних резервів для цілей продовольчої безпеки) додалися нові, зважаючи на розвиток пандемії COVID-19. Ситуація, що склалася, особливо яскраво продемонструвала неефективність та низьку результативність поточних переговорів, про що неодноразово було зазначено на найвищому політичному рівні. Водночас й спонукала до розробки рекомендацій не тільки стосовно скорочення кількості нетарифних заходів, що спотворюють торгівлю сільськогосподарськими товарами, а й щодо доцільності підвищення рівня прозорості інформування про чинні заходи та заходи, що країни планують запровадити.

Бібліографічний список.

1. M.J. Puma, S. Bose, So Young Chon, B.I. Cook. Assessing the evolving fragility of the global food system. *Environmental Research Letters*, Volume 10, Number 2, 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/10/2/024007>.

2. Ініціатива країн-учасниць Кернської групи стосовно захисту глобальної продовольчої безпеки шляхом відкритої торгівлі. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.cairnsgroup.org/news/statement/covid-19-initiative>.

3. Візія ФАО щодо стійкого харчування та сільського господарства. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fao.org/sustainability/en/>.

4. McKenzie, F. C., & Williams, J. Sustainable food production: constraints, challenges and choices by 2050. *Food Security*, № 7(2), p. 221-233, 2015.

5. Vasylieva, N., & James, H. The effect of urbanization on food security and agricultural sustainability. *Economics and Sociology*, № 14(1), p. 76-88, 2021.

6. UNCTAD. Negotiating Liberalization of Trade in Agriculture for Development. – [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://unctad.org/webflyer/negotiating-liberalization-trade-agriculture-development>

7. UNCTAD. Key statistics and trends trade trends under the COVID-19 pandemic in International Trade 2020. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2020d4_en.pdf.

8. Glauber J.W. Powerpoint presentation at the WTO symposium on 13–14 June 2018. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/symposium_ag_policy_landscape_e/s2_glauber.pdf.

9. FAO. The State of Agricultural Commodity Markets 2015-2016. Trade and food security: achieving a better balance between national priorities and the collective good. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fao.org/3/i5090e/i5090e.pdf>.

10. World Tariff Profiles 2020. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/world_tariff_profiles20_e.htm

11. WTO. Tariff Quota Administration and Tariff Quota Fill. Background Paper by the WTO Secretariat, 2001 (документ G/AG/NG/S/8/Rev.1).

12. UNCTAD. Discussion paper. Trade Development Board, № 61, 2014. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://unctad.org/meetings/en/Contribution/tdb61_c03_UNCTAD.pdf.

13. WTO Committee on Agriculture: Tariff Quota Administration Methods and Fill Rates 2007–2016, 2018 (документ G/AG/W/183).

14. Угода СОТ про сільське господарство. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005#Text.

15. Переговорні групи в рамках СОТ. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/negotiating_groups_e.htm

16. Сільське господарство, електронна комерція та енергетика в Давосі. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=166e6fa7-7a7b-401d-a135-0a4419fc1399&title=SilskeGospodarstvo-ElektronnaKomertsiaTaEnergetikaVDavosi&isSpecial=true>.

17. Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Інформація щодо порядку денного раунду переговорів СОТ "Доха - Розвиток". – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=45f3a900-9cf1-4e10-b560->

[355b361b6529&title=InformatsiiaSchodoPoriadkuDennogoRaunduPeregovorivSotdokha-Rozvitok.](#)

18. World faces worst food crisis for at least 50 years, UN warns. The Guardian, 2020. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/society/2020/jun/09/world-faces-worst-food-crisis-50-years-un-coronavirus>.

19. Офіційний веб-сайт Всесвітньої продовольчої програми. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.wfp.org/>.

20. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text.

21. Цілі сталого розвитку. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>.

22. Звіт про моніторинг ринку сільськогосподарських ринків (AMIS). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.amis-outlook.org/news/detail/en/c/342591/>.

23. Яценко О.М., Циганкова Т. М., Оболенська Т. Є., Гальперіна Л.П. Модернізація правил та механізмів міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією у контексті проблеми продовольчої безпеки. Збірник наукових праць “Вчені записки”. – 2021. – №22. – С. 108-125.

24. Osaulenko O. The productive capacity of countries through the prism of sustainable development goals: challenges to international economic security and to competitiveness [Електронний ресурс] / [O. Osaulenko, O. Yatsenko, N. Reznikova, D. Rusak, V. Nitsenko] // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – Vol 2, No 33. – 2020. – P. 492-499. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/view/207214>.

25. Yatsenko O., Tsygankova T., Zavadskaya Y., Horbachova I., Khoroshun O. (2020). Global agri-food market: consumer trends and challenges Financial and credit activity: problems of theory and practice. – Vol 4, No 35. 440-448. – 2020. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.222518>.

References.

1. M.J. Puma, S. Bose, So Young Chon, B.I. Cook (2015). Assessing the evolving fragility of the global food system. Environmental Research Letters, Volume 10, Number 2. Retrieved from: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/10/2/024007>.

2. COVID-19 Initiative: Protecting Global Food Security Through Open Trade. Retrieved from: <https://www.cairnsgroup.org/news/statement/covid-19-initiative>.

3. FAO's vision for Sustainable Food and Agriculture. Retrieved from: <http://www.fao.org/sustainability/en/>
4. McKenzie, F. C., & Williams, J. (2015). Sustainable food production: constraints, challenges and choices by 2050. *Food Security*, 7(2), 221-233. doi: 10.1007/s12571-015-0441-1.
5. Vasylieva, N., & James, H. (2021). The effect of urbanization on food security and agricultural sustainability. *Economics and Sociology*, 14(1), 76-88. doi:10.14254/2071-789X.2021/14-1/5.
6. UNCTAD (2020). Negotiating Liberalization of Trade in Agriculture for Development. Retrieved from: <https://unctad.org/webflyer/negotiating-liberalization-trade-agriculture-development>
7. UNCTAD. Key statistics and trends trade trends under the COVID-19 pandemic in International Trade 2020. Retrieved from: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2020d4_en.pdf.
8. Glauber JW (2018). Powerpoint presentation at the WTO symposium on 13–14 June 2018. Retrieved from: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/symposium_ag_policy_landscape_e/s2_glauber.pdf
9. FAO (2016). The State of Agricultural Commodity Markets 2015-2016. Trade and food security: achieving a better balance between national priorities and the collective good. Retrieved from: <http://www.fao.org/3/i5090e/i5090e.pdf>.
10. World Tariff Profiles 2020 https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/world_tariff_profiles20_e.htm
11. WTO (2001). Tariff Quota Administration and Tariff Quota Fill. Background Paper by the WTO Secretariat (document G/AG/NG/S/8/Rev.1).
12. UNCTAD (2014). Discussion paper. Trade Development Board, 61, 22 September. Available at https://unctad.org/meetings/en/Contribution/tdb61_c03_UNCTAD.pdf
13. WTO Committee on Agriculture (2018): Tariff Quota Administration Methods and Fill Rates 2007–2016 (document G/AG/W/183).
14. The WTO Agriculture Agreement (1995). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005#Text.
15. Groups in the WTO negotiations. Retrieved from: https://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/negotiating_groups_e.htm.
16. Sil's'ke gospodarstvo, elektronna komerciya ta energety'ka v Davosi. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=166e6fa7-7a7b-401d-a135-0a4419fc1399&title=SilskeGospodarstvo-ElektronnaKomerciyaTaEnergetikaVDavosi&isSpecial=true>.

17. Informaciya shhodo poryadku dennogo raundu peregovoriv SOT "Doxa - Rozvy`tok". Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=45f3a900-9cfl-4e10-b560-355b361b6529&title=InformatsiiaSchodoPoriadkuDennogoRaunduPeregovorivSotdokha-Rozvitok>.
18. The Guardian (2020). World faces worst food crisis for at least 50 years, UN warns. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/society/2020/jun/09/world-faces-worst-food-crisis-50-years-un-coronavirus>.
19. The World Food Programme. Retrieved from: <https://www.wfp.org/>.
20. General Agreement on Tariff and Trade, GATT (1994). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text.
21. The Sustainable Development Goals. Retrieved from: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>.
22. Market Monitor May 2021. The Agricultural Market Information System (AMIS). Retrieved from: <http://www.amis-outlook.org/news/detail/en/c/342591/>.
23. Yatsenko O.M., Tsygankova T. M., Obolenska T. Є., Galperina L.P. Modernizaciya pravil ta mekhanizmiv mizhnarodnoї torgivli sil's'kogospodars'koyu produkcieyu u konteksti problemi prodovol'choї bezpeki. Zbirnik naukovih prac' "Vcheni zapiski". – 2021. – №22. – S. 108-125.
24. Osaulenko O. The productive capacity of countries through the prism of sustainable development goals: challenges to international economic security and to competitiveness [Електронний ресурс] / [O. Osaulenko, O. Yatsenko, N. Reznikova, D. Rusak, V. Nitsenko] // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – Vol 2, No 33. – 2020. – P. 492-499. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/view/207214>.
25. Yatsenko O., Tsygankova T., Zavadska Y., Horbachova I., Khoroshun O. (2020). Global agri-food market: consumer trends and challenges Financial and credit activity: problems of theory and practice. – Vol 4, No 35. 440-448. – 2020. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.222518>.

О.Н. Яценко, Т.С. Тананайко, Л.П. Гальперина, Н.И. Гончаренко, О. Хорошун. Торговые аспекты продовольственной безопасности в многосторонней торговой системе

В статье охарактеризованы ключевые тенденции международной торговли сельскохозяйственными товарами в течение двух последних десятилетий, систематизированы и проанализированы данные об уровнях

таможенных тарифных ставок, распределении тарифных квот и ситуации с субсидированием национальных товаропроизводителей аграрной продукции.

Особое внимание уделено ходу многосторонних переговоров по вопросу торговли товарами сельского хозяйства: определены ключевые направления таких переговоров в рамках Всемирной торговой организации (ВТО), основные неформальные формирования, в частности, Кернская группа, которые лоббируют эти вопросы на многосторонних площадках, таких как ВТО, ФАО, Всемирный саммит по вопросам продовольственной безопасности, саммит стран Большой двадцатки (G20). В работе приведены примеры инициатив и программных документов по вопросам обеспечения продовольственной безопасности, в том числе с учетом сложившейся ситуации в мире в связи с распространением пандемии COVID-19.

Целью работы является детальная характеристика количественных, тарифных и нетарифных аспектов международной торговли сельскохозяйственными товарами, анализ хода и текущих сложностей многосторонних торговых переговоров по этому вопросу, в частности, с учетом необходимости решения проблемы продовольственной безопасности, а также разработка рекомендации по повышению результативности переговорного процесса.

Результатом исследования стало определение проблемных аспектов хода многосторонних переговоров по вопросам торговли сельскохозяйственной продукцией, в особенности учитывая витальную необходимость обеспечения продовольственной безопасности, особенно развивающихся стран и наименее развитых стран, и рекомендаций по повышению результативности переговорного процесса и совершенствования действующих норм регулирования сельскохозяйственной торговли.

Ключевые слова: торговля сельскохозяйственными товарами, продовольственная безопасность, ВТО, внутренняя поддержка национального товаропроизводителя, таможенный тариф, тарифная квота, субсидии, Кернская группа.

O. Yatsenko, T. Tananaiko, L. Galperina, N. Goncharenko, O. Khoroshun. Trade aspects of food security in the multilateral trading system

The article describes the key trends in international trade in agricultural goods over the past two decades, systematizes and analyzes data on the level of customs tariff rates, the distribution of tariff rate quotas and the situation with providing subsidies to national producers of agricultural products.

Particular attention is paid to the multilateral negotiations on trade in agricultural goods: the key areas of such negotiations within the World Trade Organization (WTO), the main informal groups, in particular, the Cairns Group, lobbying on these issues in multilateral platforms such as WTO, FAO, World Summit on Food Security, G20 Summit. The paper highlights initiatives and policy documents on food security, including the current situation in the world in connection with the COVID-19 pandemic.

The aim of the work is a detailed description of quantitative, tariff and non-tariff aspects of international trade in agricultural goods, analysis of the current state and challenges of multilateral trade negotiations on this issue, in particular, taking into account the need to address food security, and develop recommendations for improving the negotiation process.

The study identifies problematic aspects of the multilateral negotiations on trade in agricultural products, in particular with a view to the vital need to ensure food security, especially in developing and least developed countries, and recommendations for improving the negotiation process as well as existing agricultural trade rules and regulations.

Key words: trade in agricultural goods, food security, WTO, domestic support of national producers, customs tariff, tariff rate quota (TRQ), subsidies, Cairns Group.

Стаття надійшла до редакції: 17.01.2021 р.